

ביאור הדף מסכת מנחות דף ב'

משנה. כל המנחות שנקמצו שלא לשמן כשירות אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה, חוץ ממנחת חוטא ומנחת קנאות שאם קמצן שלא לשמן או נתן בכלי והלך והקטיר שלא לשמן או אפילו שחשב גם לשמן וגם שלא לשמן או שלא לשמן ולשמן פסולות.

ומבאר המשנה כיצד היא מחשבת לשמן ושלא לשמן, כגון שחשב בקמיצת המנחה לשם מנחת חוטא ולשם מנחת נדבה, ומחשבת שלא לשמן ולשמן היא כגון שחשב בה לשם מנחת נדבה ולשם מנחת חוטא.

גמרא. שואלת הגמרא על מה שנאמר במשנה שכל המנחות שנקמצו של לשמן כשרות **אלא** שלא עלו לבעלים לשם חובה, מדוע לא אמרה המשנה בסתם, שכל המנחות שנקמצו שלא לשמן כשרות ולא עלו לבעלים, ועונה הגמרא שבאה המשנה לומר שאפילו שהמנחות לא עלו לבעלים לשם חובה, המנחה עצמה כשרה ולכן אסור להמשיך ולשנות בהם במחשבת שלא לשמה אחרת.

וכפי שאמר רבא לגבי זבחים שנשחטו שלא לשמן שעולה ששחטה שלא לשמה אסור לזרוק דמה שלא לשמה, גם מסברא וגם מהפסוקים, מסברא שזה ששינו בה שינוי אחד לא מתיר לשנות בה שינוי נוסף, ואף מהפסוק מדוייק כך שנאמר בפסוק "מוצא שפתיך תשמור ועשית כאשר נדרת לה' אלהיך נדבה", ולכאורה קשה שהרי לא מדובר בנדבה אלא בנדר, אלא ביאור הפסוק הוא שאם הקרבן יעשה כמו שנדרת הוא אכן נדר, ואם לא הוא יבוא מדין נדבה, ובנדבה אסור לשנות מחשבה, ולכן אף אם שינה כבר מחשבה בעבודה אחת אסור להמשיך ולשנות בעבודה אחרת כי עדיין הקרבן בתורת נדבה.

עמוד ב'

מדייקת הגמרא שהמשנה היא לא כדעת רבי שמעון, כי התבאר בברייתא שלדעת רבי שמעון כל המנחות שנקמצו שלא לשמן כשירות **ועלו** לבעלים לשם חובה, וביארה הברייתא את טעמו של רבי שמעון, שאין המנחות דומות לזבחים שבהם אם חשב מחשבה שלא לשמה הם לא עולים לשם חובת הבעלים, כי במנחה הקומץ מחבת לשום מרחשת מעשיה מוכיחין עליה שהיא מנחת מחבת ולא מרחשת, וכן הקומץ מנחת חוטא שהיא חריבה לשום מנחה בלולה בשמן, מעשיה מוכיחים עליה שהיא לא בלולה בשמן אלא חריבה.

אבל בזבחים אינו אלא כן שחיטה אחת לכולן וזריקה אחת לכולן וקבלה אחת לכולן, וכיון שאין מעשיהם מוכיחים אם חשב באחד מהם לשם זבח אחר הקרבן לא עלה לבעלים לשם חובה.

ואמנם אומרת הגמרא שלפי איך שביאר רב אשי לעיל את מחלוקת רבי שמעון וחכמים אפשר לומר שהמשנה אף כדעת רבי שמעון, כי רב אשי ביאר שכל מה שאמר רבי שמעון שמנחה שהקריבוה שלא לשמה עלתה לבעלים לשם חובה, זה רק אם חשב עליה במקום לשום מחבת לשום מרחשת, וכדומה, שאז כיון שלא הזכיר את מנחת מחבת, אלא רק מחבת, אלו רק דברי רוח והמנחה עולה לבעלים. אבל באמת אף לדעת רבי שמעון אם חשב על מנחת מחבת לשם 'מנחת מרחשת' המנחה לא עולה לבעלים לשם חובה.

אמנם אומרת הגמרא שלדעת רבה ורבא שאף באופנים שחשב על מנחת מחבת לשם מנחת מרחשת המנחה עולה לבעלים וודאי שהמשנה אינה כדעת רבי שמעון.

שהרי לדעת רבה רבי שמעון סובר שרק אם אדם משנה במחשבת המנחה לשם בעלים אחרים המנחה אינה עולה לבעלים, אבל אם משנה לשם מנחה אחרת המנחה עולה לבעלים, ואילו במשנה רואים שאף אם משנה לשם מנחה אחרת המנחה אינה עולה לבעלים, שנאמר במשנה כיצד לשמן ושלא לשמן לשם מנחת חוטא ולשם מנחת קנאות, ורואים שמדובר על שינוי לשם מנחה אחרת.

ואף לרבא המשנה לא כדעת רבי שמעון, כי לדעת רבא רבי שמעון סובר שהקומץ מנחה לשם מנחה אחרת הקרבן כשר ועולה לבעלים לשם חובה, ורק הקומץ מנחה לשם זבח היא אינה עולה לבעלים לשם חובה, ואילו במשנה מבואר שאף הקומץ מנחה לשם מנחה אחרת אינה עולה לבעלים לשם חובה שהרי נאמר במשנה כיצד שלא לשמן ולשמן לשם מנחת נדבה לשם מנחת חוטא.

ומביאה הגמרא את הקושיא בדעת רבי שמעון שמחמתה ביארו רבה ורבא ורב אשי את דעת רבי שמעון.

שבברייתא שהובאה לעיל התבאר שלדעת רבי שמעון כל המנחות שנקמצו שלא לשמן כשירות **ועלו** לבעלים לשם חובה, אבל בברייתא אחרת אמר רבי שמעון שמהפסוק "קדש קדשים היא כחטאת וכאשם", לומדים שיש יש מהמנחות כחטאת שנפסלת במחשבה, ויש מהמנחות כאשם שאינו נפסל במחשה, ולכן מנחת חוטא הרי היא כחטאת לפיכך קמצה שלא לשמה פסולה כחטאת, אבל מנחת נדבה הרי היא כאשם לפיכך קמצה שלא לשמה כשירה, ומכל מקום אינה מרצה כאשם, שכפי שאשם כשר ואינו מרצה אף מנחת נדבה כשירה ואינה מרצה.

ועל קושיא זו תירץ רבה שרבי שמעון סובר שרק אם אדם משנה במחשבת המנחה לשם בעלים אחרים המנחה אינה עולה לבעלים, אבל אם משנה לשם מנחה אחרת המנחה עולה לבעלים, והברייתא שאמר רבי שמעון שהמנחות עלו לבעלים, מדובר שהוא שינה במחשבה לשם מנחה אחרת, שכיון שמעשיה מוכיחים מחשבתו לא פוסלת את המנחה. אבל הברייתא שאומרת שהמנחה כן נפסלת במחשבה מדברת על מחשבה על המנחה לשם בעלים אחרים, שכיון שאין במעשיו הוכחה למי המנחה קרבה הדין הוא שהיא לא מרצה לבעליה.

ושאל אביי את רבה שאם התורה פסלה מחשבה שלא לשמו במנחה, מה ההבדל בין אם חשב על מנחה אחרת או על בעלים אחר. והשיב לו רבה, שרבי שמעון דורש את הטעם בדיני התורה, ולכן הבין רבי שמעון שהתורה פסלה רק מחשבה שלא ניכר בה שהיא לא נכונה, אבל מחשבה על מנחה אחרת שהיא מנחה אחרת, כיון שניכר שאין הדבר כך שהרי כל מנחה יש לה את צורת ההכנה שלה, אינה פוסלת.

שואלת הגמרא לפי רבה הסובר שלרבי שמעון כהן שחשב מחשבה וניכר אחרת ממעשיו היא אינה פוסלת. אם כך אדם שחשב על עולת העוף שהיא חטאת העוף בשעת מליקתה היא לא תיפסל, כי את עולת העוף מולקים למעלה במזבח על הסובב שהיה מעל חוט הסקרא שהוא בגובה ה' אמות במזבח, ואת חטאת העוף מולקים למטה, ואם כך מעשיה מוכיחים שמחשבתו אינה נכונה, ואם כך היא לא תיפסל.

ועונה הגמרא שאין זה נחשב שמעשיה מוכיחים, כיון שהדין הוא שמליקה כשרה בכל מקום במזבח, וכיון שאין מעשיו מוכיחים שזה אינה חטאת העוף העולה לא עולה לבעלים.

ושואלת הגמרא שאמנם מליקה כשרה בכל מקום במזבח, אך מיצוי דם העולה כשר רק למעלה מחוט הסקרא, ואם כן עולת העוף שמיצה דמה למעלה לשם חטאת העוף תרצה לבעליה, כיון שמעשיה מוכיחים עליה שהיא עולת העוף, כי את דם חטאת העוף מזים למטה ולא ממצים למעלה.